

Häxprocessen

Källor: wikipedia, Alexander Edsjö, (Häxprocesser i Malmö under 1500-talet jämfört med senare svenska), Bra Böcker uppslagsverk

Häxprocesser i Sverige

Sverige var ett land med få häxprocesser i jämförelse med andra länder i Europa. I Sverige avrättades omkring 400 personer för häxeri mellan 1492 och 1704. Av dessa inträffade de flesta fall (trehundra) under en kort men intensiv period; de åtta åren mellan 1668 och 1676, då den häxhysteri som kallas "Det stora oväsendet" bröt ut och orsakade en stor mängd häxprocesser i landet. Det är denna ökända period av intensiv häxjakt som är mest känd och utforskad och som brukar beskrivas i historieböckerna då man läser om häxprocesser i Sverige.

Häxhammaren

Den användes inom både protestantiska och katolska områden. Boken användes i stor utsträckning under häxprocesserna 1400-1600-talen. Två dominikanska inkvisitorer, Jacob Sprenger och Heinrich Kramer, skrev boken och sände den till Kölns universitets teologiska fakultet för att få dess godkännande. Datumet för detta, den 9 maj 1487, brukar anses vara bokens ursprungliga publikation. Tidigare utgåvor kan ha gjorts 1485 eller 1486. Mellan 1487 och 1520 skulle 13 utgåvor utges, mellan 1574 och utgåvan från Lyon 1669 16 utgåvor. Bokens popularitet sträckte sig över nästan hela Europa men var något svagare i England och Nederländerna. Boken förblev den viktigaste handledningen i jakten på Satans bundsförvanter och hantlangare. Under sin tid var den den näst mest sålda boken (efter Bibeln), en position som senare övertogs av John Bunyans Kristens resa vilken utkom 1678. Sista delen behandlar häxeriprocessen, hur häxor kan upptäckas, ställas till svars och oskadliggöras.

MALLEVS
MALEFICARVM,
MALEFICAS ET EARVM
hæresim frameâ conterens,
EX VARIIS AVCTORIBVS COMPILATVS,
& in quatuor Tomos iustè distributus,
QVORVM DVO PRIORES VANAS DÆMONVM versutias, præstigiosas eorum delusiones, superstitiosas Strigimagarum cæremonias, horrendos etiam cum illis congressus; exactam denique tam pestiferæ sectæ disquisitionem, & punitionem complectuntur. Tertius praxim Exorcistarum ad Dæmonum, & Strigimagarum maleficia de Christi fidelibus pellenda; Quartus verò Artem Doctrinalem, Benedictionalem, & Exorcismalem continent.
TOMVS PRIMVS.
Indices Auctorum, capitum, rerumque non desunt.
Editio nouissima, infinitis penè mendis expurgata; cuique accessit Fuga Dæmonum & Complementum artis exorcisticæ.
Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriatur; Leuitici cap. 10.

LVGDVNI,
Sumptibus CLAVDII BOVRGEAT, sub signo Mercurij Galli.
M. DC. LXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Lasses Birgitta

Lasses Birgitta, död 1550, var troligen den första kända kvinna som avrättades för häxeri i Sverige. Den första personen som avrättades för trolldom var en man, Eric Clauesson, år 1492.

I april 1550 bekände Lasses Birgitta ("Birgitta, Lasses hustru") i Algutsrum på Öland i ett förhör för fogden och skrivaren på Kalmar slott, att hon hade försökt väcka en död man till liv på Kastlösa kyrkogård vid midnatt.

Hon hade gått runt platsen tre gånger och sedan blåst in i kyrkportens nyckelhålet så att dörren öppnades. Hon hade försökt få tag på stolan till prästdräkten, men inte hittat den, och därför fått gå efter att ha låst dörren på samma sätt hon fått upp den. Vid ett nytt försökt hade hon fått tag på stolan, passerat kyrkan tre varv motsols, avsagt sig Gud och försvurit sig till Djävulen. Häradsnämnden vägrade att frikänna henne och dömde henne till döden genom halshuggning. De båda manliga bönder som varit med henne vid det första tillfället bötfälldes.

Gustav Vasa ger order

År 1551 gav Gustav Vasa order om att de som misstänktes ha dödat hans sekreterare Clemens Hansson med gift och trolldom skulle arresteras, åtalas, fängslas och torteras, men det verkar inte som om ordern ledde någonvart. En av dessa kvinnor erbjöds av domstolen att svära sig fri med en tolvmannaed. Målet togs dock inte upp förrän 1563, då Hanssons arvingar förde upp det till kungens höga nämnd. Kvinnan erbjöds då att gå igenom den förut föreslagna eden, med villkoret att om hon inte kunde det, skulle hon dömas som skyldig, vilket innebar att hon skulle dömas till böter "efter Sveriges lag".

Den första vågen
svenska häxprocesser före 1668

Under medeltiden ansågs trolldom inte som ett allvarligt brott; endast den som hade begått ett mord med hjälp av trolldom fick avrättas, men det är inte känt om någon avrättades för trolldom i Sverige under medeltiden. Det första kända fallet härrör från Arboga stads tänkebok år 1471 då Karin och Birgitta Andersdotter stod anklagade för trolldom, man vet dock inte om de avrättades. Fallet Eric Clauesson från år 1492 kan anses som en häxprocess, men också som en kättarprocess. Denna lag gällde fram till 1608.

Malin Matsdotter brändes levande

Född 1613, död i Stockholm den 5 augusti 1676, var en kvinna som avrättades för häxeri i Stockholm, och en av de få personer i Sverige som avrättades genom att brännas levande på bål för trolldom. Hon är den enda person som brändes levande för häxeri vid Häxprocessen i Katarina under den stora häxjakten Det stora oväsendet mellan 1668 och 1676. I juli 1676 angavs Malin Matsdotter för häxeri av sin dotter Maria, som sade sig ha blivit bortförd av henne: "Rumpare Malins köttsliga dotter Maria Eriksdotter om sina 19 år, inkallades och bekände sig inatt varit förd av Staffans Anna, som håller ölsäljning i Dalarö, till vilken hon av sin mor varit. Rätten övertygades om hennes skuld av de många vittnesmålen, särskilt det faktum att hennes två döttrar vittnade mot henne, kombinerade med Malins bristande kristendomskunskaper och svårighet att läsa böner. I Sverige, till skillnad från i Danmark, Norge och andra länder, brändes häxor nästan aldrig levande utan halshöggs innan de brändes. Malin dömdes att brännas levande för att hon trots tortyr vägrade erkänna.

Götaland, som dock sällan ledde till dödsstraff. 1597 anklagades tre kvinnor i *Hälsingland* för att kunna flyga över "berg och dal" till Blåkulla där de haft samlag med Satan. Principiellt viktiga fall var de med ***Brita Pipare och Geske***, som illustrerar den initiala svårigheten för myndigheter att handskas med det nya fenomenet. ***1607 befallde Karl IX*** en kvinna skulle uppbrännas efter det hon anklagats att genom en trollkarl suga all makt och blod från hennes son. Även trollkarlen lagfördes efter befallning från konungen, men det finns inga kända dokument som påvisar vilken dom han fick. Detta är också det enda kända anklagelsen för vampyrism i de svenska häxprocesserna. År 1608 fick Sverige en ny, sträng häxlag. Den föreskrev dödsstraff för alla former av trolldom och grundade sig på Bibelns bud "du skall icke låta en trollkona leva". 1611 utsattes en kvinna kallad för Karin uti Öckleqvarna efter kunglig befallning för vattenprovet, hennes slutgiltiga dom är dock förlorad. Under 1610-talet avrättades flera "häxor" i Östergötland ***på order av prinsessan Maria Elisabet.***

Första vågen

Den första processvågen i Sverige, som inträffade ***mellan 1590-talet och 1610-talet*** (vilket också var den intensivaste perioden ute i Europa), avstannade på 1620-talet och de följande 40 åren var trolldomsfall som ledde till avrättning mycket sällsynta i Sverige. Dessa första häxjakter var få jämfört med den stora hysterin som skulle bryta ut 1668. År 1635 uttryckte riksdagen, som skulle bekräfta dödsstraffen som avkunnats av de lokala domstolarna, sin lättnad över att så få trolldomsfall hade inrapporterats under flera år.

Häxprocessen i Finspång

Häxprocessen i Finspång, som utspelade sig i Finspång i Östergötland 1617, var den största häxprocessen i Sverige före 1668, den största häxprocessen i Götaland och troligen den första stora häxprocessen i Sverige. Då den dömda här förmodligen brände levande till skillnad från de flesta fall i Sveriges övriga häxprocesser, kan den räknas som Sverige grymmaste häxprocess.

En process mot sex kvinnor inleddes också i Norrköping 1617 men domsluten därifrån har gått förlorade, man vet dock att vattenprovet tillämpades även här. En annan kvinna, Anna i Kristinetorp, blev också anklagad men avled innan saken var färdigutredd. Domkapitlet beslutade att hon inte skulle få begravas på kyrkogården. Minst två män var också involverade i dessa processer. Häxjakten i Östergötland på 1610-talet kan beskrivas som Sveriges första häxhysteri, men den var blygsam i jämförelse med de senare förföljelserna. Då den verkliga häxjakten utlöstes år 1668, påminde Per Brahe om häxjakten i Östergötland på 1610-talet;

År 1607 bestämde Karl IX att en trollkona skulle brännas efter det hon anklagats mörda sin son genom trolldom och år 1613 blev en kvinna dömd till att brännas på bål i Söderköping, anklagad för att ha försökt förgöra hertigparet av Östergötland av parets kaplan Claudis Prytz. Vid bikten grep hon tag i Prytz prästkappa och hade sånär lyckats dra in honom i det brinnande bålet om mästermannen inte lyckats få loss honom.

Före 1668 förekom några häxprocesser i främst Småland och Götaland. Under tiden från reformationen 1527 till 1596 förekom ca 100 häxprocesser i Sverige, som sammanlagt kan ha lett till cirka tio dödsstraff. 1550 avrättades Lasses Birgitta från Öland, som möjligen var det första svenska fallet. År 1551 gav Gustav Vasa order om att de som misstänktes ha dödat hans sekreterare Clemens Hansson med gift och trolldom skulle arresteras, åtalas, fängslas och torteras, men det verkar inte som om ordern ledde någonvart. En av dessa kvinnor erbjöds av domstolen att svära sig fri med en tolvmannaed. Målet togs dock inte upp förrän 1563, då Hanssons arvingar förde upp det till kungens höga nämnd. Kvinnan erbjöds då att gå igenom den förut föreslagna eden, med villkoret att om hon inte kunde det, skulle hon dömas som skyldig, vilket innebar att hon skulle dömas till böter "efter Sveriges lag". År 1571 beordrades landets präster att vara uppmärksamma på alla tecken till trolldom i församlingarna, och året därpå infördes en bestämmelse om att de som ägnade sig åt trolldom skulle uteslutas ur församlingen.

_År 1608_ fick Sverige en ny, sträng häxlag. Den föreskrev dödsstraff för alla former av trolldom och grundade sig på Bibelns bud "du skall icke låta en trollkona leva". 1611 utsattes en kvinna kallad för Karin uti Öckleqvarna efter kunglig befallning för vattenprovet, hennes slutgiltiga dom är dock förlorad. Under 1610-talet avrättades flera "häxor" i Östergötland på order av prinsessan Maria Elisabet. Lussi från Svarttorp i Hällestad bekände att hon farit till Blåkulla och haft samlag med Satan och sju kvinnor avrättades i Finspång 1617.

År 1633 dömdes "**Olof Fets hustru"** till att **halshuggas** och brännas i Örebro av Svea Hovrätt sedan hon bekänt att hon varit i Blåkulla en gång och haft samlag med Satan.

Före 1668 var det mycket vanligt att den anklagade friades eller fick ett annat straff än dödsstraff. Av de 14 personer (3 män och 11 kvinnor) som stod inför rätta för trolldom (3 för lövjeri, 7 för skadegörelse på människa eller djur) i Dalarna under tiden 1631–67 fick nästan alla milda straff. Det kunde innebära en tids förvisning från bygden, böter eller liknande.

Karin Svensdotter var en kvinna som ställdes inför rätta år 1656 för att ha haft samlag med Älvakungen. År 1656 ställdes Karin Svensdotter, som arbetade som piga, inför rätta vid Västra Härads ting i Sävsjö i Småland. Hon bekände sig ha fött sju barn åt Älvakungen. Hon uppgav bland annat att hon hade färdats med honom in i berget Grönskulle, där de dansat och sjungit med andra. Han beskrivs som en stilig man i gyllene kläder, kallade sig Älvakungen eller Älven, och han hade givit henne smycken och andra gåvor. Hon uppgav sig ha fött deras barn under de anfall hon ofta drabbades av, och som hade bevittnats av andra. Under anfallen hade älvakungen hämtat deras barn och fört bort dem, och efter anfallen hade hon blivit mycket trött. Karins Svensdotters husbonde vittnade om att Karin ofta sökte efter sina barn i skogen. Målet var ovanligt och myndigheterna tvekade länge om hur det skulle hanteras. Göta hovrätt bedömde efter råd från Växjö domkapitel och Linköpings domkapitel att Satan i Älvakungens skepnad hade gjort henne sinnesförvirrad, och man uppmanade församlingen att be för henne. Hennes släktingar försåg henne med ett silverkors som skydd mot onda makter, och efter detta ska samlagen ha upphört

Få processer under Drotning Kristinas tid

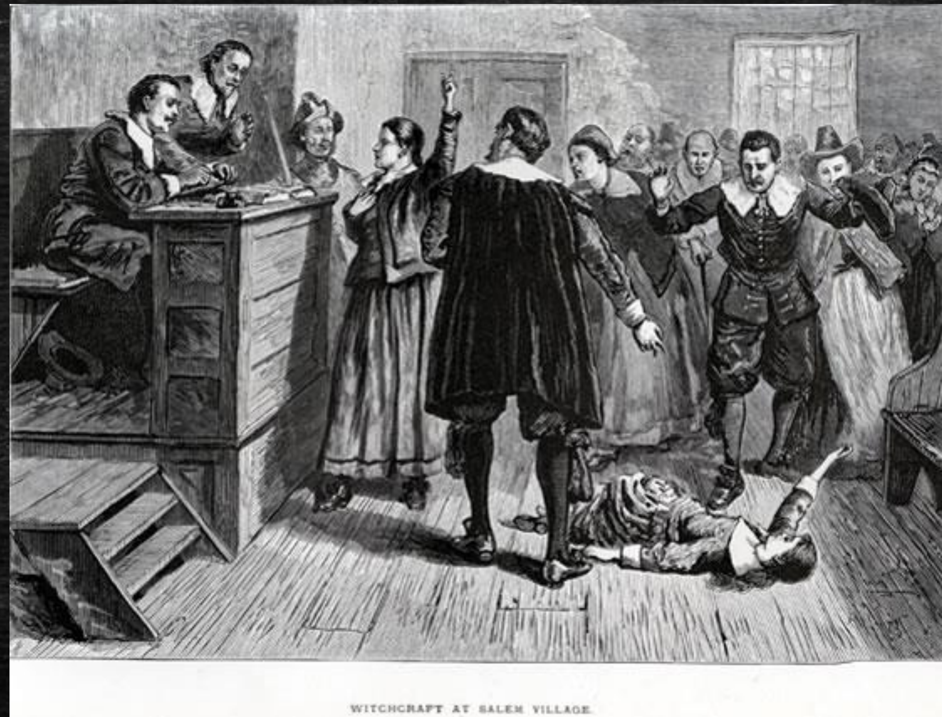
Häxprocesser förekom knappt under drottning Kristinas regeringstid. År 1648 hölls den principiellt viktiga processen mot Olof Månsson, som slutade med en mild dom. Vintern 1649 gav hon order om att den påbörjade häxprocessen i den svenska provinsen Bremen-Verden i Tyskland skulle upphöra för att den inte skulle utveckla sig till en massprocess. Det förekom dock dödsstraff även vid trolldomsfall under denna tid.

Nordiska Museets bild

Bild från Nordiska museets utställning Traditioner. Processer mot kvinnor utpekade som häxor under 1600-talet.

Häxjakten i Salem utspelades 1692–1693 i den då engelska besittningen Massachusetts i Nordamerika.

I Danmark brändes man, till skillnad från i Sverige, levande för häxeri

Häradsrätt 1600-talet

Införandet av hovrätter medförde att häradsrätterna på ett helt annat sätt än tidigare kom under central kontroll. Allvarligare brott, som kunde medföra dödsstraff, refererades regelmässigt till den högre instansen och häradsrättens domsböcker reviderades också av hovrätten med jämna intervaller. Den domare som var chef för en häradsrätt hade titeln häradshövding och dömde tillsammans med den av 12 ledamöter sammansatta nämnden (häradsnämnden)

Häradshövding var i Sveriges rättsväsen titeln på ordförande i en häradsrätt i ett härad på bygda, motsvarande borgmästarens roll i rådhusrätten i en stad.

Anklagelser

Anklagelser – och i vissa fall även domar – om häxeri förekom alltjämt då och då, även senare, men det var framför allt under perioden 1668–76 som de flesta avrättades för trolldom i Sverige. Sammanlagd avrättades omkring 300 personer i de berömda svenska häxprocesserna mellan 1668–76, vilket är betydligt färre än antalet män som under samma tid avrättades för tidelag. I de svenska häxprocesserna som helhet, då även de som skedde utanför perioden 1668-1676 räknas, kan omkring 400 personer totalt ha avrättats för häxeri i Sverige; omkring elva personer under perioden 1492-1596, omkring hundra personer under perioden 1596–1668, omkring trehundra under de berömda häxprocessernas period 1668–1676, och tre personer under perioden 1676–1779 (sista gången 1704) innan dödsstraffet för satanspakt avskaffades 1779. Då har man dock inte räknat med de landområden som hörde till Sverige under 1600-talet, som Estland, Livland och Pommern, och inte heller de områden, som nu är svenska men inte var det då; i det då danska Malmö i Skåne, som blev svenskt 1658, hölls 63 häxprocesser mellan 1553 och 1663 som ledde till att 41 personer brändes levande på bål (I Danmark brändes man, till skillnad från i Sverige, levande för häxeri);

I Danmark brändes man, till skillnad från i Sverige, levande för häxeri

Det stora oväsendet 1668–1676

De svenska häxprocesserna tog fart år 1668 under Karl XI:s regering, då den hysteri som kallades det stora oväsendet bröt ut och ledde till en stor mängd häxprocesser som under de följande åtta åren fram till 1676 ledde till hundratals avrättningar. Den svenska häxhysterin 1668–76 var vad man kallade "endemisk", dvs den spred sig ryktesvägen från bygd till bygd och utspelade sig inte isolerat inom en specifik bygd, som de gjorde i exempelvis Norge. De svenska häxprocesserna 1668–76 hade ofta mönstret att barnen anklagade vuxna för att ha kidnappat dem och fört dem till Blåkulla om nätterna. De utpekade arresterades och anklagades. En särskild kommission tillsattes för att hantera häxprocesserna. Dess regler fastställdes av kungen 1673 och 1674. 1673 sades det, att endast de som varit "ledande" och som själva hade erkänt fick avrättas. 1674 tilläts avrättning av dem som inte hade erkänt, men tortyr rekommenderades för att få dem att erkänna. Kommissionen delades i två avdelningar under överinseende av guvernör Carl Larsson Sparre.

Efter 1676

Det är osäkert om processen mot Lars Nilsson (schaman) 1693 bör räknas som en häxprocess. År 1691 dömdes Sven Andersson (dräng) till döden efter att ha dömts skyldig till att ha haft samlag med ett bergrå. I Vendels socken förekom en häxprocess 1687, där de inblandade friades efter att målet hänskjutits till Svea Hovrätt. År 1697 dömdes däremot Jon i Vartofta tillsammans med Per Klepps till halshuggning och stegling för trolldom av Göta Hovrätt.Från 1680-talet finns ytterligare två separat avkunnade dödsdomar godkända av Svea hovrätt noterade från Halland, där kvinnorna erkände att de farit till Blåkulla. .År 1733 blev Olof Jönsson avrättad för hädelse av hovrätten som efter överprövning ändrade häradsrätten dom där utslaget var trolldom enligt de ännu gällande trolldomslagarna.

Angiveri var vanligt i byn. Barn kunde användas som Vittnen mot sina egna föräldrar.
Det förekom även rena hämndåtgärder, när det var enlelt, att anmäla, men svårt att försvara sig mot anklagelser

Uteslutande föll kvinnor offer

70 – 80 % var kvinnor

Rättssytemet gynnade inte de anklagade

Religionen
Understödde
Häxprocessen

Även barn (15 åringar) fanns bland offren

Nürnberg
Tyskland
Senare en
mer legitim
Rättegång
Skulle
Dyka upp

Den ***15 juni 1704*** halshöggs i Stockholm ***Anna Eriksdotter***, den ***sista i Sverige som avrättats för häxeri.*** Den sista större processen då någon blev dömd för häxeri i Sverige var dock i Häxprocessen i Södra Ny 1724. Dessa domar var inte dödsdomar utan spöstraff. 1733 anklagades en dräng för trolldom: han dömdes till döden, men inte för trolldom utan för "Hädelse och gudsförmädelse". År 1748 dömdes en bonde i Uppland att piskas sedan han erkänt att han gjort andras hästar sjuka genom trolldom. 1756 mottog Hanna Hansdotter en dödsdom för häxeri, men denna dom verkställdes inte utan omvandlades till straffarbete. Sveriges sista häxprocess, Häxprocessen i Ål utspelade sig 1757; 18 personer blev då förklarade oskyldiga efter att ha utsatts för tortyr.

Den sista gången en anklagelse riktades mot en person för häxeri och togs på någorlunda allvar av myndigheter torde ha varit 1778, då *Greta Norström i Älvdalen* anklagade "Solder Nils Jonssons hustru" för att ha fört hennes till Blåkulla, vilket avfärdades, men dock ledde till ett förhör av myndigheterna. 1779 avskaffades dödsstraffet för trolldom och satanspakt. Satanspakt var dock fortfarande straffbart, även om dödsstraff inte längre kunde utmätas. Så sent som 1796 dömdes två smeder av Nora tingsrätt i Västmanland som skyldiga till att ha försökt sluta en pakt med Djävulen. 1858 bröt en häxhysteri kallad Blåkullafärderna i Mockfjärd, som illustrerar hur länge de gamla föreställningarna höll sig kvar.

Urban Hjärne, född 20 december 1641 i Skvorits, Ingermanland, död 10 mars 1724, var en svensk läkare, författare och naturforskare. Hjärne är känd för att ha grundat Sveriges första hälsobrunn i Medevi, samt för sina insatser att stoppa häxprocesserna i Stockholm under häxhysterin 1668–76.

Efter att inledningsvis ha förespråkat tortyr, ändrade han uppfattning, när en av de dömda häxorna, Malin Matsdotter, brändes levande på bål, och insåg att det rörde sig om masshysteri och inte om trolldom. Han var emellertid själv övertygad om möjligheten att djävulen skulle kunna göra sådana saker med människan och att Blåkullafärder förekom, vilket framkommer av hans anteckningar. Denna omsvängning var han heller inte ensam om, utan delades av en stor grupp i trolldomskommissionen. Bland andra kaplanen Eric Noraeus hade redan tidigare kämpat för ett humanare och mera rättssäkert förfarande.

Konsten att upptäcka en häxa

Viktprovet - nederländare tjänade på att väga kvinnor

Smala kvinnor vägde inte så mycket. Genom att de var lättare kunnde lyfta från marken och flyga till en häxsabbat. Kvinnor utan hull på kroppen riskerade därför att anklagas.

I den nederländska staden Oudewater vägdes kvinnor på en särskild våg för att testa om de var häxor. Kvinnor som ville undvika att anklagas reste till staden för att få ett certifikat på att de var normalviktiga.

Vattenprovet - om den misstänkta flöt var hon skyldig

Det sades att häxor inte kunde sjunka i vatten eftersom de hade avsvurit sig dopet. En anklagad kvinna skulle därför bindas och kastas i vattnet. Flöt hon på ytan var hon en häxa, men om hon sjönk bevisade det hennes oskuld.

Metoden tillämpades bland annat 1751 i England. En rasande pöbel kastade Ruth Osborne i en damm. Hon överlevde testet, varpå hon i stället hängdes.

Tårprovet - tårar av smärta kunde säkra ett frikännande

Om den anklagade inte fällde några tårar under tortyr, var hon enligt folktron en häxa. Enligt häxjägaren Heinrich Kramer var detta prov dock inte alltid tillförlitligt, för djävulen kunde hjälpa kvinnan att gråta falska tårar.

Forskning har sedermera visat att tårkanalerna fungerar endast i - mindre grad, när kroppen utsätts för svår smärta.

Häxan Hyrens bränd på bålet i Malmö

Under 1500-talet anklagades många kvinnor för ***häxeri i Malmö.*** De dömdes till "eld och bål" av Bytinget. Häxbränningen skedde i Kirseberg på den allmänna avrättningsplatsen. En av dessa kvinnor var Inger Hyrens.

Vid rättegången år 1578 berättade ett flertal personer hur Inger både botat och satt sjukdom på dem.

Bytinget träffades på Stortorget
Avrättningen gjordes i Kirseberg

I Malmö skedde en av Nordens första välbeskrivna häxprocesser

i Malmö avrättades många som häxor redan på 1500-talet2 och i Malmö brändes häxor levande på bål. (I dåtidens Sverige, med endast ett handfull undantag, avrättades dömda häxor innan de brändes vilket inte var fallet i Danmark.

Malmö 1540 häxbränning efter Danska regler

”De brände ju nyligen en hop av dem [häxor] i Malmö, i Köge och på andra platser, och vi hör att det återigen sitter en hop gripen i Malmö som ska brännas”

Detta skrev Peder Palladius, superintendent (motsvarande biskop) över Själlands stift, om ”trollkvinnor” på 1540-talet. Han var den förste protestanten i sitt ämbete och en ivrig lutheransk reformator och häxmotståndare. Palladius nonchalanta beskrivning av tortyrfyllda avrättningar tjänar som vår introduktion till händelserna i Malmö.

I Malmö fanns två domstolar, den ena kallad rådet och den andra bytinget

Bytinget sammanträdde under bar himmel på Stortorget, framför rådhuset. Både torget och rådhuset var vid denna tid relativt nybyggda. Själva tingsplatsen markerades av fyra grova bänkar. Innanför dessa fanns den så kallade "tjuvstenen", där den anklagade fick sitta. Bytinget leddes av stadens fogde, som i brottmål brukade sammanträda med femton eller sexton nämndemän, vilka valdes bland borgarna. Rådet var ofta inblandat i förhandlingarna, men nämndemännens utlåtande följdes i allmänhet.

OBS! Nuvarande Rådhus

Häxorna torterades som standardbehandling

Generellt sett torterades danska häxor så snart domen fallit.14 I Malmö avrättades de inte på stadens galgbacke, utan på en särskild plats – Kirseberg. På denna kulle
utanför staden hade man sedan länge tänt eldar under valborg och midsommar. Under häxförföljernas tid fick detta en ny och mörkare betydelse. När domen skulle verkställas fördes häxan i vagn från rådhuskällaren, tagen förbi uppretade folkmassor och enbart i sällskap med en präst eller två, samt bödeln och deras medhjälpare.

Anklagade häxor 1577-1583 i Malmö

Jehanne Nielsdaatter och Barrabra, Oune Smeds moder.

Matz Smed var sjuk, och hans hustru fick reda på att en kvinna vid namn Jehanne menade sig veta varför han var sjuk, och berättade även den exakta tidpunkten för hans insjuknande.

Hon accepterade sedan att hjälpa honom, mot betalning. Hon gav honom en salva, som dock gjorde honom sämre. När han klagade över detta svarade hon att hon hade signat den, alltså använt hjälpande magi. Jehanne utfrågades av rätten om varför hon visste när Matz blivit sjuk. Hon bekände.

Inger Hyrens i Malmö

Inger Hyrens blev årets sista häxanklagade. Hon bekände hur hon hade sökt upp en sjuk mans hustru och erbjudit sina tjänster för att avgöra om maken var förgjord. Hon konstaterade att så var fallet och bad om vigd jord. Efter att ha lagt den på mannen åkallade hon sol och måne och himlens stjärnor. Inger såg då djävulen och visste vem det var som hade förgjort mannen.

Hon samlade in mannens naglar och hår för att förgöra den skyldiga. Inger anklagades också för ett händelseförlopp som involverade hennes dotter och en otrogen man. Hon dömdes till döden.

Avrättade kvinnor i Malmö, 1577 - 1583

Då ställdes åtta kvinnor inför rätta. Sju dömdes till döden och avrättades. Ytterligare en kvinna fick anklagelser riktade mot sig, men lyckades undvika fällande dom. Huruvida de anklagade erkände eller inte spelade sällan roll. Häxärendena i Malmö byting ägde rum främst under 1578, med ett efterspel år 1579. Det var frågan om ett uppblossande och tidsbegränsat fenomen, snarare än ett konstant förhållande.

När en häxa förhördes, skapades fler misstänkta. Häxeriet spred sig som ringar på vattnet.

Övervägande hög andel kvinnor

Att alla i denna fåtaliga skara var kvinnor är inte förvånande. I en undersökning över danska häxprocesser under 1500-talet visade sig 76% av de 134 undersökta fallen gälla kvinnor. Liknande siffror går att återfinna för Sverige, där 79% kvinnor återfanns i 177 häxprocesser före 1614.

Rättsläget i Malmö

I recessen 1576 stadgades att avrättningar i trolldomsmål inte fick förekomma förrän saken prövats i andra instans. I praktiken verkar detta inte ha spelat någon roll i Malmö. I samtliga häxprocesser nedtecknade i den äldsta domboken var borgmästare eller övriga rådsmedlemmar involverade redan i bytinget.59 Rimligen ansåg de då att saken redan hade prövats på landstingsnivå.

Lagstiftning i Sverige

Ännu 1704 avrättades en häxa i Sverige
.
År 1734 års lagstiftning innehöll en paragraf om dödsstraff för trolldom "varav skada följt"
Den sista lagligt genomförda häxprocessen var i Dalarna ***1757.***
År 1779 avskaffades dödsstraffet för trolldom.

Första processerna i Europa var i Frankrike under 1200 talet.

JÄMFÖRELSER MED SVERIGE HÄXPROCESSER 1668-1676

Från och med år 1668 spred sig en häxhysteri genom Sverige, från Dalarna till södra Norrland och slutligen Stockholm. När det hela ebbade ut åtta år senare hade omkring 240 personer avrättats som häxor. 86% av de anklagade var kvinnor. I det undersökta materialet från Malmö förekommer knappt djävulen. Kontrasten till desvenska processerna under den utvalda tiden är överväldigande. Typiskt för det förstnämnda var att en kvinna anklagades för att genom förbannelse ha orsakats någons skada eller död (förgörning), medan det sistnämnda regelbundet innehöll kvinnor som underkastade sigfallen som förts till Blåkulla. djävulen (djävulspakt) och förde barn till det magiska Blåkulla. Omvänt innehöll de svenska fallen sällan egentlig förgörning, även om skador återfanns på de djur som ridits och de barn som förts till Blåkulla

Tortyr

Tortyr användes både i Malmö och i Sverige. I Danmark reglerades användandet av tortyr i 1547 års recess, där det stadgades att endast dödsdömda fick torteras. I Sverige hade tortyr inte lagstöd, och trots att övriga bevisregler influerats av den tyska rätten spred sig bruket knappt till Sverige. Under de intensiva häxprocesserna uttalade Karl XI att dömda häxor som inte erkänt borde få känna en smak av helvetets plågor. Detta gjorde att rättsläget någotsånär motsvarade det i Malmö. Svenska underrätter hade dock redan tidigt torterat anklagade häxor i hemlighet, och inte heller överrätterna följde restriktionen till redan dömda. Motsvarande lagstridig tortyr i Malmö under den undersökta perioden kan inte beläggas.

Sverige jämfört med Malmö

Häxprocesserna i Malmö karaktäriseras av en traditionell sorts skadande magi. Den anklagadepåstods ha använt häxeri för att skada sitt offer, ofta genom sjukdom. De senare svenskaprocesserna innehåller en ny föreställning om djävulen och färder till det mytiska Blåkulla.

Häxeri är inte längre något som hanteras som en tvist mellan individer, utan utförs av djävulens tjänare och utgör ett existentiellt hot mot samhället. Som konsekvens använder rättsväsendet extraordinära metoder för att motverka denna ondska. Hanteringen av vittnesmål, det ackusatoriska förfarandet och användandet av tortyr förändras och frångår det konventionella.